

národní
úložiště
šedé
literatury

Specifická role knihovny

Ouzká, Marcela
2014

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-177611>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Licence Creative Commons Uveďte původ-Neužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 29.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Specifická role knihovny: potřebnost versus ekonomická výhodnost služeb typu DDS, MMVS, MVS, EoD...

Marcela Ouzká
Konference EFI 2014

TODAY

TOMORROW

Meziknihovní služby

= z pohledu SWOT analýzy veřejných informačních služeb patří k silným stránkám veřejných služeb poskytovaných NTK

Nastínění „Roadmap“ meziknihovních služeb aneb Jak přejít

z minulosti (důležité = hodnoty, mise)

přes současnost (zhodnocení úspěchů, definice výzev a trendů)

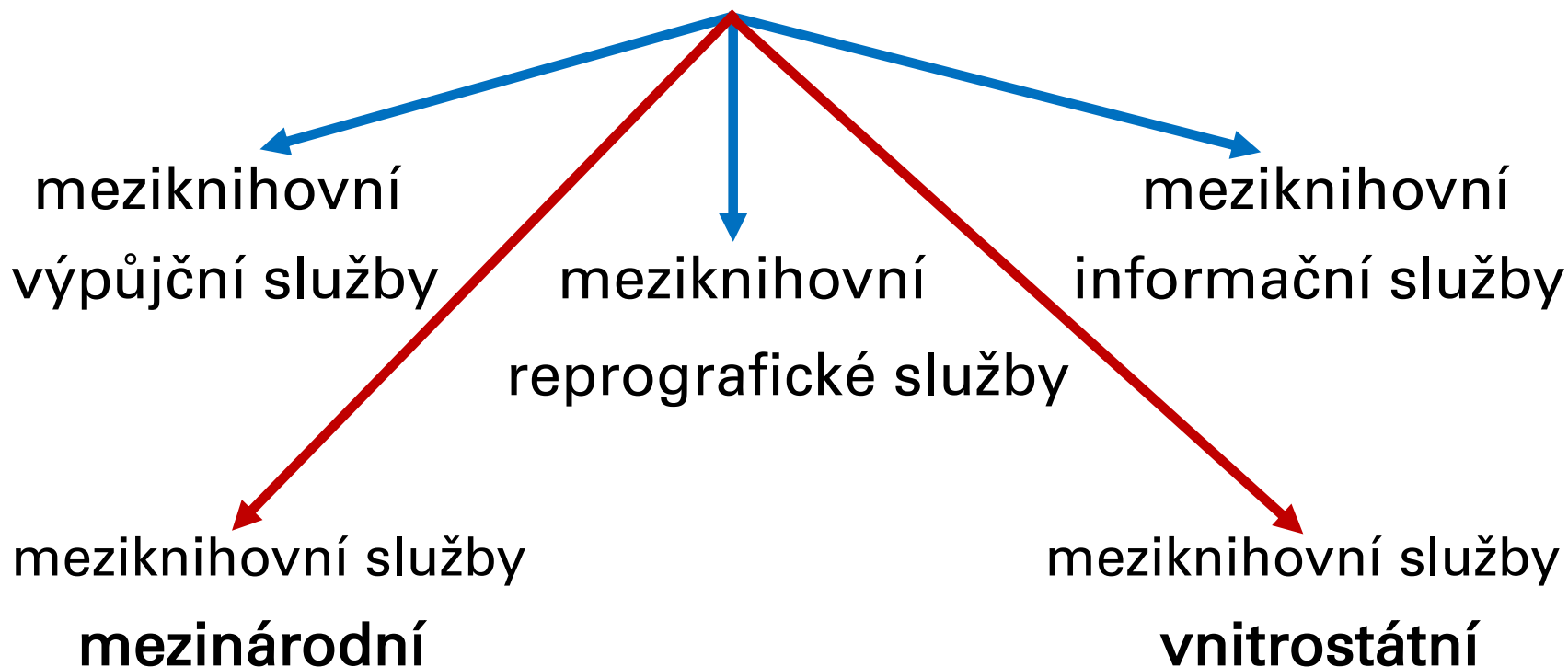
do budoucnosti (otázky – Jakou chceme budoucnost? Jak se můžeme připravit?)

MS

- v současné době odklon od tradičního pojetí meziknihovních služeb → éra *sdílení dokumentů*:
- ✓ knihovny postupně přecházejí na „pouhé“ zajišťování přístupu k elektronickým informacím
- ✓ knihovny musejí zprostředkovat svým uživatelům dostatek informací o nově vydaných dokumentech z jednotlivých vědních oborů (current contents, new books)

Plán hlavních úkolů A.3

Meziknihovní služby

Další služby uživatelům (a knihovnám):

CC; EOD; reprografické a digitalizační služby

Current Contents

- služba průběžného zasílání kopií obsahů z každého došlého čísla časopisu z fondu knihovny.
- objednávka osobně, poštou, prostřednictvím webového formuláře; služba je poskytována i prostřednictvím VPK

Current Contents - statistika					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Počet abonentů	21	17	17	17	14
Počet zpracovaných čísel	865	711	680	556	467
Požadavků celkem	977	748	695	566	482
Počet požadavků přes VPK	516	481	372	314	250
Počet souborů celkem	1803	1306	1304	1109	1046
Počet souborů přes VPK	901	820	609	557	482

	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Abonentí VÚ	nesledováno	nesledováno	3	3	3
Abonentí VŠ	nesledováno	nesledováno	4	4	4

EOD – eBooks on Demand

= služba, která zprostředkovává digitalizaci historických knih z fondu knihovny na objednávku zákazníka; vztahuje se na dokumenty z let 1500-1900, resp. 1913 v ČR (AZ).

Projekt 1. 5. 2009 – 30. 4. 2014 (x NTK poskytuje službu i nadále)
Zapojeno 35 evropských knihoven (CZE, DNK, EST, FRA, HUN, DEU, PRT, AUT, SVK, SVN, SWE a CHE).

Koordinátor projektu Univerzitní knihovna v Innsbrucku
V ČR nabízejí službu EOD ještě:

MZK

KNAV

Vědecká knihovna v Olomouci

Objednávky z fondu NTK a fondů knihoven spolupracujících s NTK

Knihovna Divadelního ústavu

Národní lékařská knihovna

Knihovna Vojenského historického ústavu

Krajská vědecká knihovna Liberec

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové.

Strategická priorita 1.2.2.0 a 3.4.2 a Plán hlavních úkolů A.5

EOD v číslech

= příklad projektu, který byl úspěšně uveden do provozu

Cíl projektu

Digitalizace publikací z historického fondu na objednávku – „sponzoring“, mecenášství

Přiblížit obsah HF knihoven uživatelům

Jak toho dosáhnout?

Propagace (letáčky, akce – Muzejní noc)

Akční nabídky (Vánoční akce EOD, Akce k 5. výročí NTK)

Vyřízené požadavky EOD 2010-2014					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Počet požadavků	26	21	28	34	24
Počet souborů	3763	2878	7172	11415	3439

Zákazníci EOD	
Z ČR	28
Ze zahraničí	43
Celkem	71

Mezinárodní meziknihovní služby

= MMS umožňuje na základě principů a postupových směrnic IFLA získat pro uživatele dokument z fondu zahraniční knihovny v případě, že se nenachází ve fondu žádné knihovny na území státu žadatele

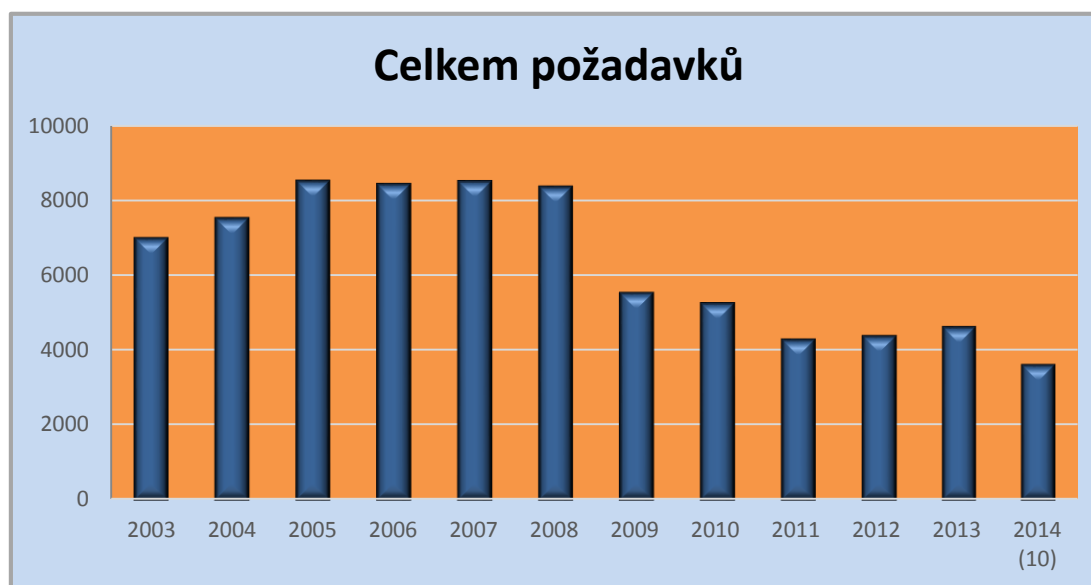
-v ČR zajišťují tyto služby: NK ČR, NTK, KNAV ČR, MZK, VKOL a NLK

- NTK se zaměřuje na zajištění služby z oblasti technických oborů a aplikovaných přírodních věd s technikou souvisejících

Plán hlavních úkolů A.3

Statistický pohled na MMS v NTK (1)

Počet požadavků v letech 2003 – 2014 (10)												
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Celkem požadavků	6969	7502	8491	8410	8485	8336	5511	5237	4261	4355	4598	3839

MMS v NTK (2)

Počet požadavků MMS					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Celkem	5237	4261	4355	4598	3839
- z toho VPK	4784	3895	3961	4169	3584

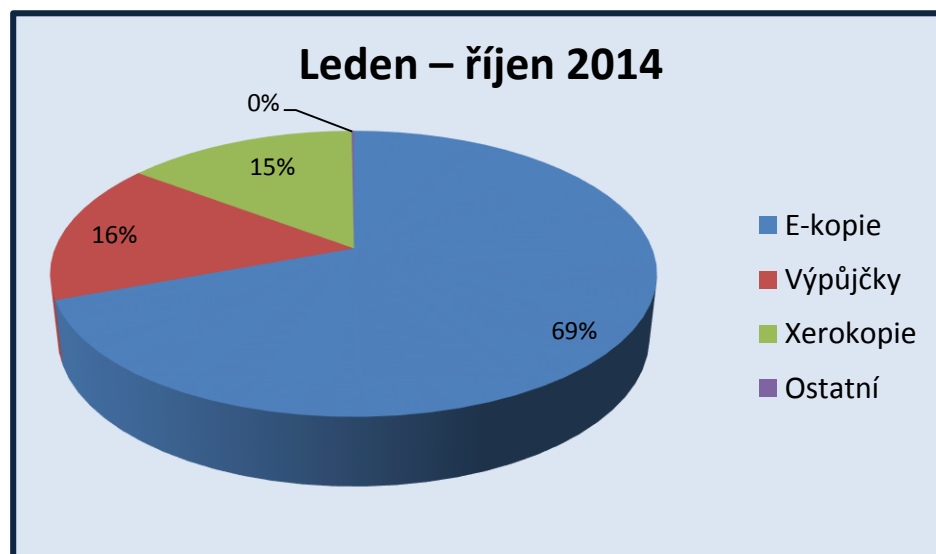
Průměrný počet požadavků MMS*					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Denní**	21	17	17	18	18
Měsíční	436	355	363	383	384

* zaokrouhлено na celá čísla

** pracovní dny

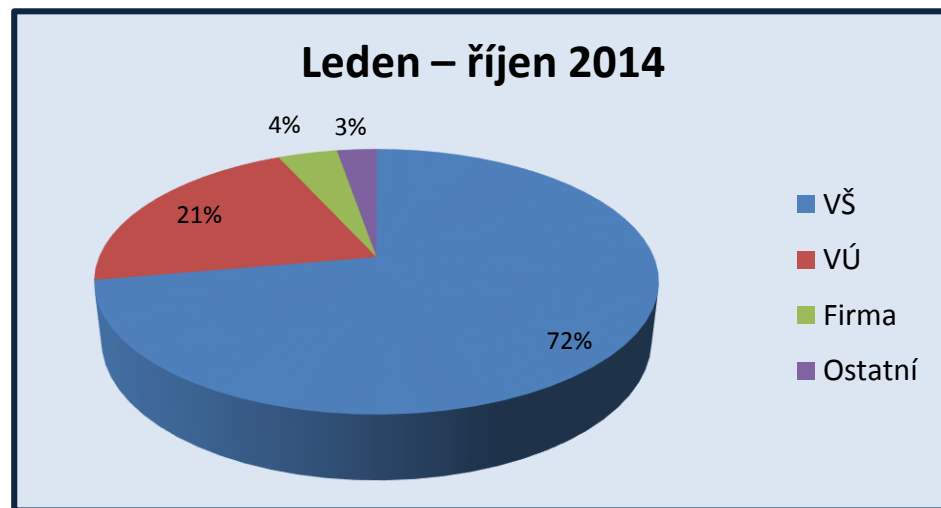
MMS v NTK (3)

Způsob vyřízení požadavků					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Celkem vyřízených	4682	3776	3643	3957	3304
E-kopie	3038	2303	2553	2701	2290
Výpůjčky	897	820	790	744	527
Papírové kopie	735	647	293	507	482
Ostatní	10	5	5	4	5

MMS v NTK (4)

Uživatelé MMS					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
vŠ	3488	2720	2793	3042	2717
vÚ	1303	1034	1131	1147	789
Firma	185	273	228	232	153
Ostatní	261	222	158	158	102

MMS v NTK (5)

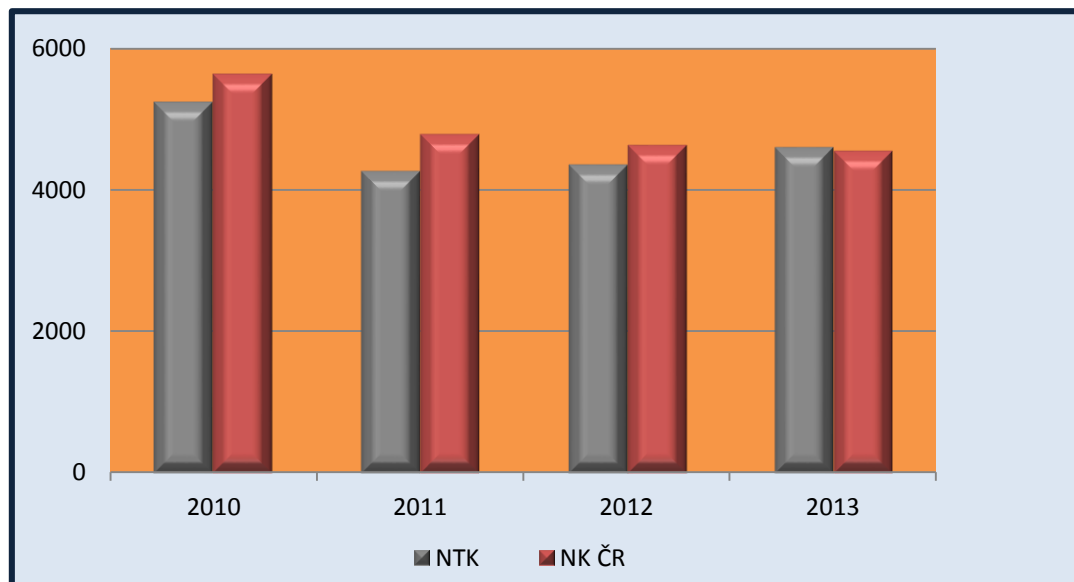
Nejčastější žadatelé služeb MMS (ze zahraničí)			
	2012	2013	2014 (10)
Bratislava UK (SK)	15	11	14
Bratislava CVTI (SK)	5	1	6
Graz TU (AT)	1	1	0
Salzburg UB (AT)	0	2	0
Celkem požadavků	38	20	26

MMS v NTK (6)

Nejčastější žadatelé služeb MMS				
		VPK	2013	2014 (10)
ČVUT v Praze - Ústřední knih.		ABD100	428	399
VUT v Brně (FSI)		BOD026	370	337
VŠB - TU Ostrava		OSD002	284	242
ÚCHP AV ČR, v. v. i.		102797	246	94
Univerzita Pardubice		PAD001	203	166
VFU Brno		BOD008	199	70
VUT v Brně (FCH)		BOD116	158	115
VŠCHT		ABD025	157	147
Ostravská univerzita		OSD001	145	125
VÚVL, v. v. i.		105240	117	57
1. LF UK a VFN v Praze		105397	84	75
Celkem			2391	1827
Celkem požadavků			4598	3839

MMS - srovnání NTK a NK ČR v letech 2010-2013

Počet požadavků				
	2010	2011	2012	2013
NTK	5237	4261	4355	4598
NK ČR	5635	4784	4630	4550

Situace v MMS:

Pokles počtu požadavků od r. 2008;
 v posledních 2 letech opět mírný nárůst
 x letošní rok – poprvé se promítne **zvýšený kurz EUR**

Příčiny poklesu zájmu o MMS:

- **krize 2008** (celoevropský trend) – patrně důsledek snížení rozpočtu výzkumných institucí, které patří k hlavním uživatelům služby MMS
- větší **nabídka el. zdrojů** v ČR
- dostupnost **EIZ** (ilegální; legální – komerční, CC, volně dostupné zdroje, Google Scholar, Open Access...)
- lepší **dostupnost** a cena **zahr. publikací na trhu** (Amazon)
- složité, drahé, pomalé, náročné na „pracovní sílu“

Co dále?

Nabízíme

- **kvalitní služby** (patříme mezi nejlepší v ČR, 2. největší MMS v republice, spokojení zákazníci se vrací)
- **dobrou cenu**
- v porovnání s ostatními máme nižší sazby (ještě NK ČR)
x musíme pokrýt náklady
- cílíme na kmenovou skupinu zákazníků (VŠ, studenti), **propagací a akcemi** (např. cenově výhodné akce pro studenty)

Sledujeme trendy - spektrum uživatelů, požadavků, nejvyužívanější licencované zdroje...

Vnitrostátní meziknihovní služby

- ústup od tradičního vzájemného **vypůjčování** fyzických titulů směrem k **zajištění kopií** částí požadovaných dokumentů
- NTK je **aktivní** (= žádající) knihovnou
pasivní (= dožadovanou) knihovnou
- vyřizuje žádosti o DD ze svých fondů od ostatních knihoven z ČR a uživatelů VPK (role pasivní)

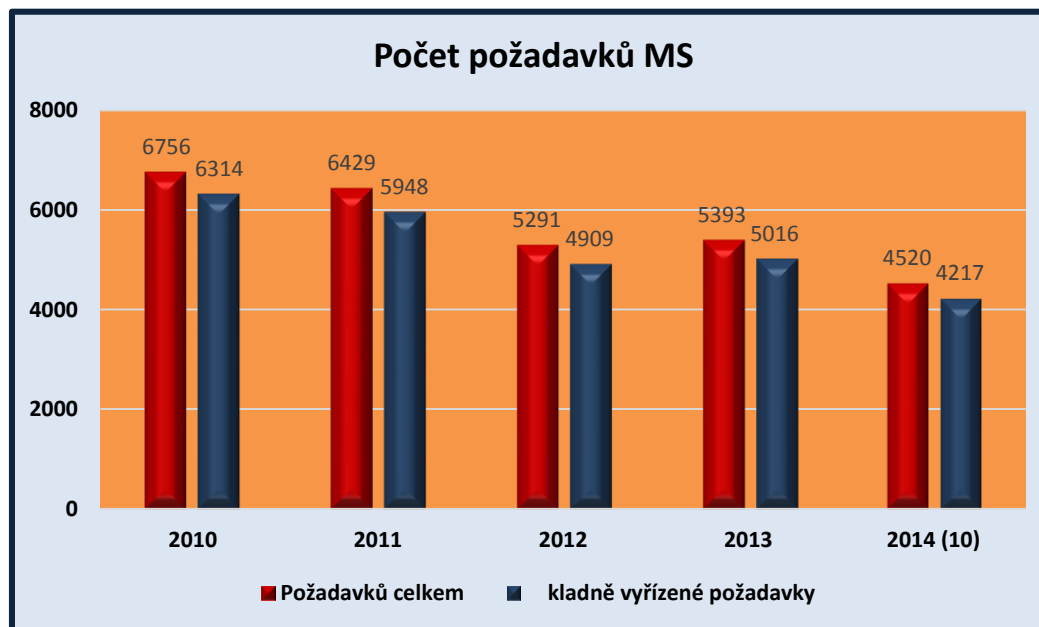
Situace ve vnitrostátních MS

velmi podobná jako na poli MMS - ovlivněna

- nedostatkem finančních prostředků na poli vědy a výzkumu
- přesunem zájmu k elektronickým či elektronicky dostupným zdrojům a informacím
- větší nabídkou na poli elektronických zdrojů
- rostoucími možnostmi internetu

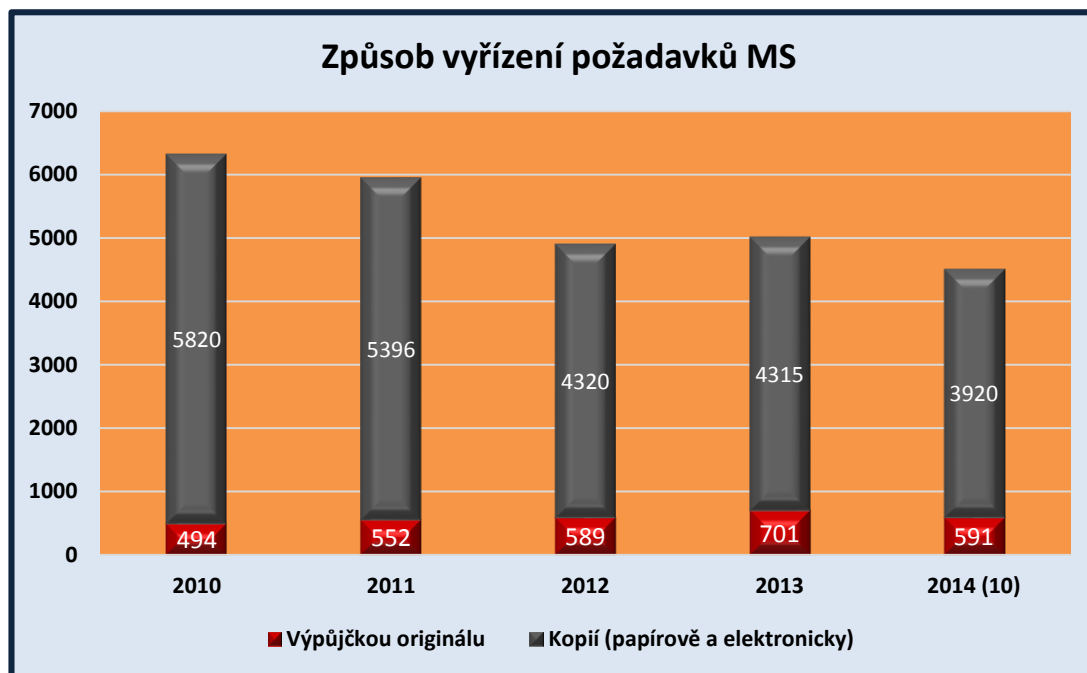
Vnitrostátní MS - statistická data (1)

Celkový počet požadavků (aktivní + pasivní)					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Požadavků celkem	6756	6429	5291	5393	4520
- z toho kladně vyřízených	6314	5948	4909	5016	4217

Vnitrostátní MS- statistická data (2)

Způsob vyřízení požadavků					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Výpůjčkou originálu	494	552	589	701	591
Kopíí (papírově a elektronicky)	5820	5396	4320	4315	3920

MVS + MRS

Budoucnost těchto služeb?

- statistiky ukazují pokles zájmu o tuto službu, potřeby uživatelů se ubírají jinými cestami x dokud bude služba žádaná...
- snaha o centralizaci všech služeb DD do jednoho místa (VPK), které bude nabízet celou paletu služeb; pokud se nabídka služeb VPK rozšíří i o oblast MVS (viz statistiky NK ČR - MVS), pomůže systém s řešením dalších cca 6 tisíc požadavků (jen za NK + NTK)

MVS + MRS z pohledu statistiky - NTK

Typ požadavku		2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Aktivní	Výpůjčkou originálu	203	257	322	313	141
	Tištěná kopie	106	68	91	68	155
Pasivní	Výpůjčkou originálu	291	295	267	388	450
	Tištěná kopie	510	636	413	354	190
Celkem požadavků		1110	1256	1093	1123	936
-z toho požadavky V a V		108*	157*	432	437	313

* v letech 2010-2011 údaje pouze za MVS

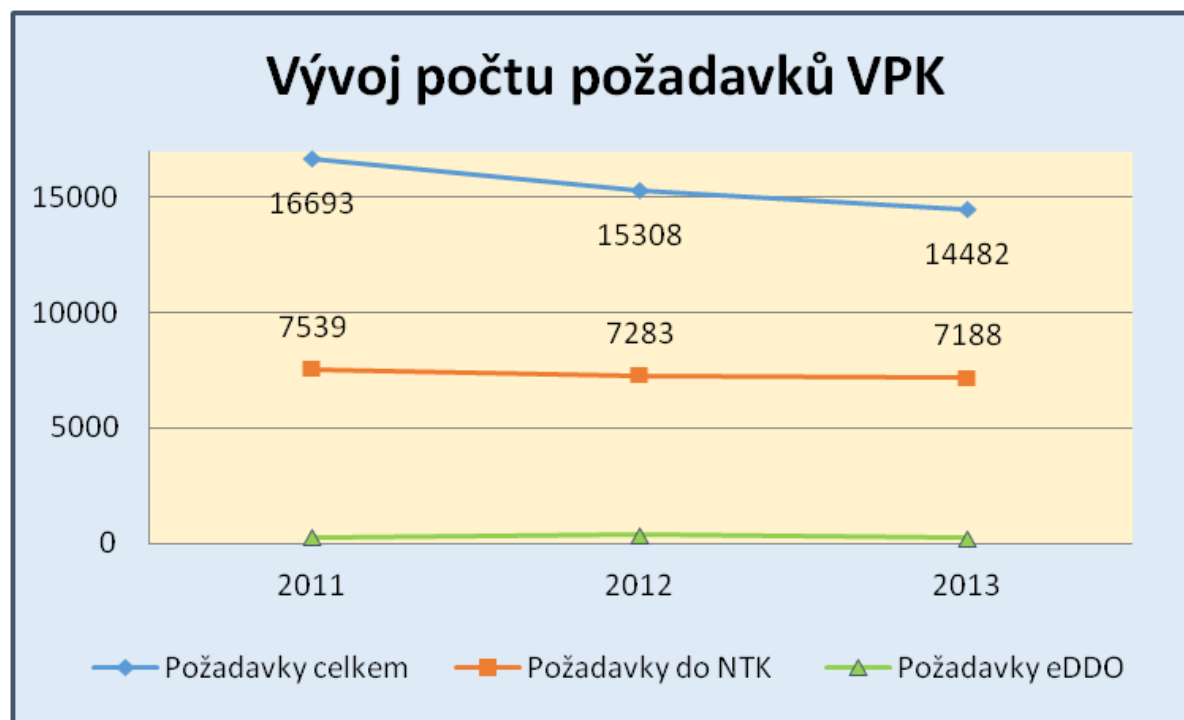
VPK jako systém DDS

- vznik r. 2000
- společný projekt především technicky (!) zaměřených knihoven, které chtějí dosáhnout radikálního zvýšení dostupnosti informačních zdrojů místním i vzdáleným uživatelům
- 47 knihovnických institucí sjednotilo informace o své periodické literatuře ve fondech do jednoho katalogu (SK VPK)
- v současné době převaha odborných časopisů zaměřených především na techniku a aplikované přírodní vědy, medicínu a v menší míře na společenské vědy

Strategická priorita 4.4 a Plán hlavních úkolů A.3

Požadavky VPK a eDDO

Požadavky v letech 2010-1. pol. 2014					
	2010	2011	2012	2013	2014 (6)
Požadavky celkem	19974	16693	15308	14482	7330
požadavky do NTK	9023	7539	7283	7188	4172
eDDO (%)	-	1,6%	2,3%	1,6%	-

VPK

- spektrum nabízených služeb:
  - dodání plného textu (formou EDD nebo reprografické služby)
  - MMS
  - Current Contents

Služby nabízené prostřednictvím VPK					
	2010	2011	2012	2013	2014 (10)
Požadavky celkem	19974	16693	15308	14482	11316
požadavky do NTK	9023	7539	7283	7188	6147
požadavky MMS	4784	3895	3961	4169	3584
kopie (EDD + papír. kopie)	3723	3163	2950	2705	2313
Current Contents	516	481	372	314	250

VPK – struktura a konta

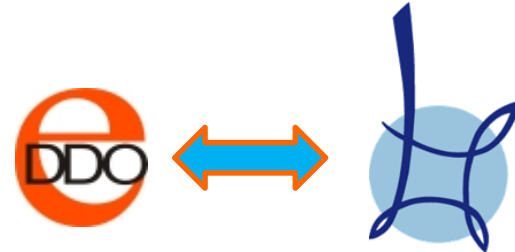
Celkový počet kont ve VPK: 748

1. Účastnické knihovny (47)
2. Uživatelé
  - a) právnické osoby
  - b) fyzické osoby

VPK – počet kont 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014(6)
Počet kont ve VPK	693	713	728	746	748
z toho konta účastnická	44	44	46	47	47
z toho uživatelská konta	649	669	682	699	701

Budoucnost?

1. snaha o rozšíření systému VPK

- a) jednáme o propojení eDDO a VPK – v současné době v NK probíhají analýzy
- b) snahy o zapojení krajských knihoven, které dosud nejsou v systému VPK

x **právníkové aspekty** - nutno celý projekt ze strany NTK oficiálně zastřešit → v tomto duchu informovat účastnické knihovny

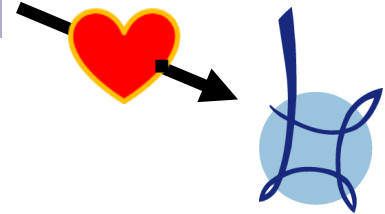
- nový právní základ ve formě smluv (elektronické uzavírání smluv? Dilia x mojID, el. podpis)

technické otázky

- úvahy o nové platformě pro VPK
- nové uživatelské user-friendly stránky a rozhraní
- propojení platebního systému
- online platby

realizace propojení s eDDO

2. postupné propojování SK ČR a VPK

a) otestováno na **seriálech**, které mají **ISSN**:

při procesu zobrazování titulu v SK ČR dotaz do SK VPK, zda se ISSN ve VPK nachází, do zobrazeného záznamu pak v případě kladné odpovědi přibude tlačítko „Objednat článek přes VPK“ → přihlášení do systému → možnost objednání

x **problémy**: nesouhlasí odběry v SK ČR s odběry v SK VPK
nesouhlasí informace o knihovnách, které konkrétní titul odebírají (v SK ČR účastnická knihovna VPK odběry má X v SK VPK u titulu uvedena není)

⇒ budeme apelovat na knihovny, aby info o svých odběrech sjednotily, opravily (povinnost každé knihovny udržovat data aktuální!)

b) tituly bez ISSN – nutno doladit (dotaz na základě názvu??)

3. rozvoj VPK jako komplexního nástroje pro zajištění meziknihovních služeb v ČR, včetně vazby na Souborný katalog ČR – součást projektu CPK

nabídka meziknihovních služeb bude rozšířena o možnost objednat z SK ČR prostřednictvím systému VPK i MVS

zobrazení požadovaného záznamu v SK ČR → Služby pro knihovny → Požadavek MVS → v tuto chvíli dotaz do VPK, zda některá z knihoven, uvedených u záznamu v SK ČR, je účastnickou knihovnou VPK → v případě kladné odpovědi se v okně Přihlášení do systému objeví kromě Sigly a hesla pro SK ČR též možnost vstoupit registrací do systému VPK a objednat dokument

Výhody: jedno heslo pro všechny meziknihovní služby
jeden účet/jedno konto
účetní systém (žádná fakturace, bankovní převody)

Žádoucí, aby se do VPK zapojily alespoň všechny krajské knihovny

Seznam E-mail ... Toaletní voda ... NOVÉ FOTOGRA... LEGO CITY 600... LEGO CITY 600... LEGO CITY 600... KOBERCE BRE... SKC/Monografie... Novell GroupW...

aleph.nkp.cz/F/1X8GHVAAMX4KTL6D7HGUIRKBIH33SBIQHGBGJF8QSSJVUR5UQ-12753?func=full-set-set&set_number=099827&set_entry=000038&form

Databáze Národní knihovny ČR

Konec	Přihlášení	Databáze	Dílčí báze	Nastavení	Otázky	Nápověda
Vyhledávání / Rejstříky		Výsledky dotazu	Předchozí dotazy	Schránka	Historie	

Přidat do schránky | Uložit/odeslat | Získejte JIB | Služby pro knihovny

SKC/Monografie - Úplné zobrazení záznamu

V základním (standardním) zobrazení získáte kliknutím na údaje v poli **Ve fondu** záznam zjistíte aktuální stav exemplářů/jednotek a možnost výpůjčky (otevře se

Zvolte formát: [Standardní](#) -- [Katalogizační záznam](#) -- [Stručný záznam](#)

Záznam 38 z 724

Hlavní záhlaví	● Němcová, Božena, 1820-1862
Název	● Babička / Božena Němcová : ilustroval Zdeněk Burian
Vydání	Vyd. s il. Zdeňka Buriana 3., V KK 2.
Nakl. údaje	Praha : Knižní klub, 2010
Popis (rozsah)	167 s., [18] l. obr. příl. : il. (některé barev.) ; 27 cm
Ve fondu	<ul style="list-style-type: none"> ● ABA001 [NK ČR Praha] Lokální záznam ● ABG001 [Městská knihovna Praha - Staré Město] ● BOA001 [Moravská zemská knihovna Brno] -- sig ● BOG001 [Knihovna Jiřího Mahena Brno] Lokální ● CHG001 [Městská knihovna Cheb] Lokální záznam ● CLG001 [Městská knihovna Česká Lípa] Lokální ● DOG001 [Městská knih. B.Němcové Domažlice] ● HBG001 [KKV Havlíčkův Brod] -- sign. B48029 ● HKA001 [Studijní a vědecká knihovna Hradec Krá ● JHG502 [Městská knihovna Dačice] Lokální záznam ● JIG001 [Městská knihovna Jihlava] Lokální záznam ● KMG001 [Městská knihovna Kroměříž] Lokální záznam ● LIA001 [Krajská věd. knih. Liberec] -- sign. B 521

SKC - Přihlášení do systému - Mozilla Firefox

aleph.nkp.cz/aleph-cgi/skc_mvms?sid=1X8GHVAAMX4KTL6D7HGUIRKBIH33SBIQHGBGJF8QSSJVUR5UQ&sn=004466;

Přihlášení do systému

Sigla:

Heslo:

© 2006 Ex Libris, NK ČR

VIRTUÁLNÍ POLYTECHNICKÁ KNIHOVNA

[Vstup pro registrované uživatele](#)

Virtuální polytechnická knihovna je služba pro registrované uživatele.
Pro její využití je nutné znát své přihlašovací jméno a heslo.

BOA001 HBG001 OLA001 PNA001

ze, kliknutím na tlačítko **Lokální**

[Předchozí záznam](#) [Další záznam](#)

Z uživatelského hlediska je důležitější, co a jak knihovna poskytuje, než co a jak knihovna vlastní a spravuje.

Výzvy:

- Internet (legální; ilegální)
- AZ + Dilia (zejm. VPK, EOD) + komerční nakladatelé a jejich licenční smlouvy
- Nedostatek financí
- Výchova uživatelů pro práci s informacemi, zvyšování informační gramotnosti

Přežijí MS? Proč a jak?

Provádíme uživatelské průzkumy a shromažďujeme poznatky ohledně uživatelského chování a potřeb, s jejichž pomocí můžeme zefektivnit rozvoj a budování fondu.

Fokus služeb MMS, MVS a EOD se posouvá směrem k zajišťování dodávání určitých typů dokumentů, které jsou vzácné a/nebo těžko dostupné

- neexistuje alternativa knihovnám

Co můžeme, resp. musíme nabídnout:

- ✓ Kvalitní a rychlé vyřízení služeb
- ✓ Zajímavou cenu - z hlediska uživatele
- ✓ Centralizaci všech služeb; integraci do discovery systému NTK
- ✓ Snadnou přístupnost a rychlou dostupnost - provozováním on-line/digitálních služeb v co největší míře (bez nutnosti navštívit knihovnu)

Otázky??

Děkuji za pozornost!

